

VIZIONÁŘ OD ČUNÍKŮ

S manažerem zvířat, krmiv a polností, Josefem Sklenářem ze Sasova na Vysočině, o recyklaci, škodlivosti dotací a věcech, které za pradědů nebyly...

Josef Sklenář, vítěz ceny Biopotravina roku 2004 za biouherák a „otec“ balíčkováné biošunky, není jen ekozemědělec, ale také vizionář a experimentátor. Nebojí se nových nápadů, nových plodin, nových kombinací ani technologií. „Právě zkoumáme možnosti využití termovize. Původně měla sloužit k rozpoznávání srnčat v poli při sklizni, ale zjistili jsme, že se s její pomocí dá například odhalit zánět mléčných žláz u krav, a má i další použití,“ nadšeně popisuje technologii, která by mohla pomoci k ekologicky ještě šetrnějšímu hospodaření. Je zřejmé, že sedlák, hospodařící za humny Jihlavy, o ekologicky udržitelném přístupu často přemýšlí.

Muž s jemnými světle hnědými vlasy, tenkým fouskem a úzkými brýlemi na nose, oděný v zelených montérkách, chrlí nápady, vize a vysvětlování šléným tempem. Záplavu slov zastaví na okamžik jen při složitějším manévru za volanem své škodovky, kdy se musí soustředit na řízení. Co chvíli zvedá mobil a stejně jako bankovní manažer při transakcích udílí ekofarmář instrukce k balíkování sena nebo k mixu krmiva pro prasata.

Mobil je tu nepostradatelný, polnosti, které jeho biofarma Sasov obhospodařuje, jsou rozesety v okruhu 25 km od statku. Vesnice Vilánek, Čížov, Popice, Vysoká, Pístov, Rančířov a další: tam všude ekofarma využívá menší území - pro pěstování krmiv prasat, ale i zeleniny (cibule, brambory na sadbu, česnek); většina polí je pronajatých. Uhlídat rozlohu 550 ha (z poloviny pastvin), na kterém poli co je a bude, to vyžaduje plánování. „Je to náročné i logisticky: když traktoristovi upadne šroubek a někdo mu ho veze, spálí se spousta benzínu. Pak se ukáže, že to

není ten správný a jede se znovu,“ líčí tragikomickou realitu větší farmy na Vysočině.

Mezitím vede řeč o škodlivosti dotací, které křiví trh a činí zemědělce nesvobodným a závislým na ouřadu (namísto fungování reálných cen za produkt), o nadvýrobě v zemědělství nebo o nadměrné byrokracii, které je každý sedlák vystaven, včetně konvenčních: „Evropský zemědělec je nejnesvobodnější tvor na Zemi,“ a na důkaz vypráví průběh jedné veterinární kontroly. Skončila nespravedlivě udělenou pokutou, se kterou se jako farmář ovšem nehodlal smířit a se zarputilostí sobě vlastní si s úřady dopisoval tak dlouho, až svou chybu uznaly. Podobně se mu podařilo jindy donutit úředníky k uznání, že se dopustili špatného překladu unijního zákona.

Ekofarma Sasov chová také krávy bez tržní produkce mléka

Foto: archiv

Ideální prasečí mls

Ač původně byl blázen do koní a hlavně kvůli nim si pořídil farmu, v posledních letech se koně ocitli na druhé, možná až na třetí koleji. „Dnes se na nich projede tak jednou za rok,“ říká Sklenář, ale podle hlasu toho příliš nelituje. Práce na farmě ho pohlcuje i bez koní. Vymýšlí třeba netradiční kombinace plodin na jednom poli tak, aby měla prasata vyvážené krmivo. Vepří totiž potřebují pro růst své svaloviny spoustu bílkovin, které jen z obilí nelze získat. „Konvenční zemědělec jim dá denně jednu kapsli syntetických lysinů a má vystaráno, v ekologii to musíme získat přírodní cestou. Proto jim dáváme luskoviny - vikev, hrách, pelušku nebo bob setý. Tyhle plodiny, tzv. leguminózy, umí vázat dusík ze vzduchu s pomocí hlízkových bakterií. Vidíte,“ ukazuje na kořenech bobu hroznovitě nádherné, „to jsou hlízkové bakterie.“ Díky leguminózám je plodina vyživována stejně dobře jako u konvenčních zemědělců, kteří dusík půdě dodávají umělým hnojivem.

U pole, kde roste žitovec s vikví, mi Josef Sklenář vysvětluje výhodu společného pěstování zrnin a luskovin. „Touhle dobou už by vám luskovina přilehla k poli tak, že by se nedala sklídit. Žitovec slouží jako tyčky pro hrách na zahradce, vikev se po něm pne.“ Žitovec kříženec žita a pšenice, je pro prasata prý výhodnější než žito, protože nemá tolik lepku. Lepek, stejně jako přemíra luskovin, dělá paseku v trávení. Méně bílkovin v krmivu je také jeden z důvodů, proč bio-vepřík roste a tloustne o něco déle než ten z průmyslového chovu, a jeho maso je dražší. Vyrobí ideální krmnou směs pro vepře, aby jim chutnala, přibývali po ní a přitom nebyla drahá, je věda. „Kdybych měl pár prasat nebudu to řešit a dám jim zbytky od stolu. Ale při chovu ve velkém si nemůžeme dovolit vykrmovat jedince déle než devět měsíců, každý měsíc navíc maso prodražuje až k neprodejnosti,“ zděrazňuje farmář. Jeho chloubou je pak novinka ve skladování obilného šrotu v neprodyšných plastových válcích, kam je natlačen spolu s malými dávkami kyseliny mléčné a propionové (než jejich užití KEZ povolil, tlačili do směsi probiotika a syrovátku). Ty podporují kvašení podobně jako u zelí. Vepřům směs moc chutná. Výhodou i je, že lze do plastových „rukávů“ bez okolků vyláčit vlhké obilí. Při sklizni se tu pak nemusí tolik ohlížet na počasí.

VIZIONÁŘ OD ČUNÍKŮ

➔ Půda jako na Marsu

Přes úvozovou cestu se přesunujeme k dalšímu poli: „Tady máme cibuli, i když na první pohled není vidět.“ Na poli vyniká heřmánek. Josef Sklenář přijde k řádku, nakloní se, hrábne do půdy, vytáhne tři cibule, oloupe suché slupky a svazuje je k sobě. „Člověk za léta změní vnímání. Taky se mi jako konvenčnímu zemědělci líbilo, když bylo pole takzvané čisté. Teď už se mi protíví. Zvláště když vím, že na takto čisté pole s cibulí vystříkali chemii za sto tisíc a půdu má jak na Marsu.“

Přesto úplně nerezignuje na plení zeleninových záhonů. Máme na to „termickou plečku jako jedinu v republice, sami jsme si ji vyrobili,“ říká hrdě. Funguje tak, že spálí rostliny těsně u pěstované plodiny (okolo se pleje mechanicky). Sazečky cibule zůstanou a dorostou, protože mají odlišnou buněčnou strukturu oproti plevelům. Spalování je v ekozemědělství povoleno. Na čtyřhektarové pole tu spotřebují šest propan-butanových lahví. „Perspektivně pak můžeme použít bioplyn sbíraný z kompostu a odpadné i použité importované plynu,“ vykresluje budoucí vizi. Ekologické recyklační snahy ilustruje i fakt, že na biofarmu nedávno pořídil čističku osiva. Dotsud si ho totiž nechávali čistit u osivářů. „Pro ně odpad z čističky není využitelný, kdežto my ho zkrmíme. Navíc šetříme ropu za jízdy k čističce.“

Made „per huba“

Cestou k poli s konopím se škodovkou dereme přes protierozní svah, který založila biofarma, aby voda neodtékala tak rychle z krajiny. Když se auto zasekne na místě a nelze jet tam ani zpátky ekofarmář kupodivu sprostě nekleje, jak by jeden od sedláka čekal. Jen utrousí: „Ať mi seberou řidičák, jestli to neprojedeme!“ Na druhou stranu kopce se nakonec dostaneme. Technické konopí vydává výraznou vůni, na omak je lepkavé, ale pro kuřáka by nebylo, když pomineme pramalý obsah THC, už jen pro spoustu semen.

Ta jsou naopak velmi zdravá pro organismus, obsahují spoustu nenasycených mastných kyselin, které fungují jako prevence proti závažným nemocem. Josef Sklenář mluví o poli jako o ex-

perimentu a zatím přesně neví, co s konopím podnikne. Faktem je, že to bývala na Vysočině tradiční plodina a využití existuje různé. Semena slisovat na olej, který se buď konzumuje nebo přidává do kosmetiky, stonky by mohly sloužit jako surovina pro výrobu látky nebo i ekologického stavebního materiálu. Zatím je však žvýkají prasátka. Sklenář vtipkuje, že by po zpracování mohli na finální výrobek, třeba konopné kalhoty, dát ceduli s nápisem: „Předzpracováno čuníky.“

Teplé nejen od mámy

Přijíždíme ke statku, mediálně nejznámější částí biofarmy Sasov. Zde Josef Sklenář chová od roku 2000 bioprasata, nyní je jich na tisíc (krav pak 150), je tu kancelář s obchůdkem, koňská stáj, sklady krmiva. Majitel hospodářství zamíří nejdřív do nejvyšší budovy, kde je šrotovnik a zásobníky s obilím. Tam dává instrukce za-

městnanci. Na zásobnících s obilím je napsáno Slavík a Götz, což jsou jména dalších dodavatelů z řad ekozemědělců. Dnes už si tu sami vypěstují tak polovinu krmiva, zbytek musí dovážet.

Míříme do porodny. Kupodivu ani v jejím okolí, ani uvnitř, ani posléze v rodinné stáji téměř necítím čpavý zápach. Jako měšťák jsem čekala s prominutím „smrad na kilometr“, tak jako u klasických JZD... V podlouhlé budově omítnuté vápnem jsou ohrádky z kovových trubek. V jedné odpočívá březí prasnice krátce před vrhem, další kóje jsou obsazeny prasnicemi s různě starými selaty. „Stráví tu po porodu šest týdnů, pak jdou do společné rodinné stáje,“ vykládá chovatel. Krmivo mají kojící prasnice obohacené o pšeničné klíčky („je v nich vitalita“) a větší množství vitaminových a minerálních doplňků. Dozvim se, že pro chov s ohledem na zvířata prakticky stačilo jen uříznout několik trubek a ze dvou kójí udělat jednu, větší. V konvenčním chovu totiž prasnice po porodu

musí stát v tak úzkém prostoru, že se tam nemohou ani otočit. Je to kvůli riziku zalehnutí selat. A jak se toto riziko snižuje v ekochovu, kde je prasnice společně se selaty? „Musíme je hned od začátku hlavně naučit chodit sem,“ ukazuje na bílou boudičku, která má seshora vyříznutý otvor. Do něho je vložena lampa s ohřívacím tělesem, vydávajícím příjemné oranžové světlo, a je pokryta drátěnou vypouklou mřížkou. Selata, která mají – stejně jako lidská miminka – špatnou regulaci tělesné teploty, se v boudě ohřejí a k tomu se mohou schovat před po porodu nemotornou prasečí mámou.

Táta eunuch

Další prevence spočívá v opílování špiček zubů selátek, aby nedrážely prasnici struky. Když se perou o struky a tahají je, bolest prasnice může způsobit, že zalehne i větší, zdravé sele. „Obrušujeme jim řezáky, jen když má prasnice víc selat než struků, nesmí se to dělat plošně. Bruska je schválená od KEZu, je to relativně novinka. V konvenci se to dodnes dělá elektrikářskými kleštěmi a když se sele cuká, je to dost bolestivý zákrok, navíc se mu tam pak dostane infekce,“ říká Sklenář.

Nakonec přecházíme do rodinné stáje, kde jsou spolu prasnice s většími selaty i kanci. Plemenný kanec má k dispozici několik prasníc, které by měl stimulovat. Mezi prasnici tak probíhá konkurenční boj a rozřívá se, i když kojí. Déle kojená selata jsou samozřejmě zdravější, avšak připouštěním ještě kojících prasníc se neztrácí čas cenný pro jejich další zabřeznutí. K němu u každé dochází skoro tak často, jako v konvenčních chovech, tj. dvakrát do roka. Ekofarmář tak citlivě odstranil konkurenční nevýhodu oproti konvenci, tlačící na co nejrychlejší novou březost samic bez ohledu na strádání selat. Sklenář vyvrací i mýtus panující v konvenčním chovu, že kanec ubližuje selatům: „Není to pravda, dokonce občas přijde sele ke kanci a začne ho tahat za struky, když je u mámy tlačení. Kance ale musíme střídat. Po nějaké době se totiž z každého stane eunuch, přestane prasnice zajímat. Jak se říká lidově, přestane smrdět jako kanec.“

Iva NACHTMANNOVÁ,
FOTO: ag. BioCIT – V. Vašků

Josef Sklenář je též chovatelem koní

Archiv redakce